

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Діхтяр А.О.

студентка,

Науковий керівник: Цвєткова Г.Г.

доктор педагогічних наук, професор,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Стрімка динаміка суспільних змін, потреби високотехнологічного та інформаційного розвитку у світі висувають нові вимоги до адаптації дитини в довкіллі. Зміна поглядів на освітньо-виховний процес сьогодення визначає головною метою не лише формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, а й забезпечення підростаючому поколінню можливості самореалізуватись, успішно функціонувати в різних умовах життєдіяльності. Виховання самостійності як базової якості в дітей дошкільного віку – складний і багатогранний процес, який потребує цілеспрямованої роботи. Одним із засобів виховання самостійності виступає рухлива гра, в якій створюються умови для самостійної діяльності дітей, прояву ними цілеспрямованості, ініціативності, незалежності, творчості, пізнавального інтересу та інших критеріїв самостійності.

Проблема самостійності традиційно вивчалася у зв'язку з проблемою свободи, відповідальності й волі (Платон, Аристотель, І. Кант, Б. Ананьєв, Л. Віготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.). Аналіз різних наукових підходів щодо становлення самостійності як особистісної якості (Г. Адамів, М. Брода, Я. Галета, Ю. Демидова, О. Денисюк, І. Дичківська, О. Зюлькіна, О. Коношевський О. Кульчицька, М. Лісіна, Г. Люблінська, Л. Островська Т. Поніманська, О. Савченко, В. Шапар та ін.) дозволив виокремити такі структурні компоненти самостійності дітей дошкільного віку, як-от: вольовий (виявляється в певній самості

дитини, у вмінні досягати результату, виконанні свого задуму), поведінковий (вміння дитини застосовувати в самостійній діяльності отримані раніше знання та навички про довкілля), морально-ціннісний (ставлення дитини до себе, інших та до ситуації), когнітивний (обізнаність дитини, прагнення до пошуку нових знань, дослідницька активність, ініціативність, самокритичність). Складові цих компонентів характеризують ступінь розвитку кожного з них залежно від змісту та спрямованості діяльності дитини, а також її особистісних виявів [1, с. 46]. Специфіка виховання самостійності в дітей раннього та дошкільного віку вивчалася дослідниками в контексті різних видів діяльності: у грі (Л. Артемова, Ю. Демидова, С. Марутян та ін.), у праці (О. Андрейчик, Л. Кірдода, Л. Островська та ін.), у спілкуванні (В. Кузьменко).

Різноманітність висновків і підходів педагогів та психологів щодо становлення самостійності в дітей дошкільного віку свідчать, що серед науковців немає одностайності в розумінні цього питання. Самостійність трактують як:

- рису характеру, що виявляється у різних сферах навчальної діяльності (М. Брода);

- як особистісну якість, яка передбачає незалежність суджень і дій, відповідальність за свої вчинки та їх наслідки, здатність діяти без допомоги й підказок інших (І. Левіна, О. Савенков);

- як якість особистості, що формується у процесі відповідної діяльності, характеризується здатністю дитини застосовувати набуті знання на практиці (Ю. Демидова);

- як одну з особистісних рис характеру людини, що сприяє розвитку спрямованості на самореалізацію та творче самовизначення (Т. Піроженко);

- як відносно стійку характеристику дитини, що виявляється з певною постійністю в різних ситуаціях (О. Кононко) тощо [1, с. 45].

На нашу думку, самостійність дітей дошкільного віку – це базова морально-вольова якість особистості, що характеризується свідомим і відповідальним ставленням до діяльності, виявляється в наполегливості, ініціативності та критичності під час розв'язання нового завдання, прагненні діяти без сторонньої допомоги, зверненні за допомогою дорослого лише в разі потреби.

Гру трактують як природний мотиватор діяльності (З. Фрейд), як можливість набуття дитиною соціального досвіду (Е. Еріксон), як умову

соціалізації (А. Валлон), як важливе джерело формування соціальної свідомості дитини (Д. Ельконін), як спосіб активного засвоєння людської культури (Л. Виготський), як засіб розвитку базових засад особистості (Н. Непомняща) і національно-культурного і морального виховання (В. Зеньківський).

Завдяки рухливій грі дитина набуває соціального досвіду, пізнає дійсність і взаємовідносини в ній, опановує соціальні ролі та функції, оволодіває загальнолюдськими цінностями, культурою, системою соціально вироблених знаків. Ігрова діяльність закріплює в малюка нові поведінкові навички і способи взаємодії з однолітками, стимулює розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок, інтенсифікує процеси розвитку, виховання та навчання. Коли дитина бере на себе роль у грі, вона діє не тільки відповідно до її характеристик, а постійно співвідносить з ігровою роллю свої риси, здібності та прагнення, учиться розуміти себе і свої бажання. Труднощі, що виникають під час вирішення навчальної задачі, у грі долаються дітьми набагато легше, без напруги. Саме гра задовольняє біологічні, духовні та соціальні потреби дитини [2, с. 66].

У рухливій грі формуються особистісні якості дитини, уміння та навички, що знадобляться їй у майбутньому під час навчання, праці, спілкування з оточуючими. Серед означених якостей виділяємо самостійність як базову якість дитини дошкільного віку.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що ігрова діяльність має великий потенціал для виховання самостійності як базової якості у дітей дошкільного віку. Вона сприяє розвитку таких її компонентів, як-от:

- активному пізнанню довколишнього середовища і себе в ньому, усвідомленню свого «Я» і своїх можливостей;
- прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах;
- цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди;
- самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості;
- умінню критично оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінню приймати власні рішення;

– розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінню діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л.В. Гра і виховання. *Дошкільне виховання*. 2015. № 10. С. 45–49.
2. Зимова О. Що таке самостійна дитина. *Дошкільне виховання*. 2015. № 11. С. 60–68.